

עדר בקר בשר במשמר העמק

מטע חרובים ותיק, המספק חרובים וצמחיה טבעית — 40 ד'.
סיכומי הזנה של השנה האחרונה מראים על החלוקה הבאה (ביח"מ):

79%	מרעה טבעי ושלפים
8%	מרעה זרוע בעל
13%	מזון באיבוס

המזון בחורף, כשהעדר מוחזק בדירים, היה מורכב משאריות גידולי השדה וממזון גס אחר, המיוצרים במשק, ואלה הכמויות והסוגים אשר הואבסו:

מזון מרוכז	— 4 טון
תחמיץ חורפי	— 36 "
שחת	— 29 "
קש תירס וגלומות	— 10 "
ירק קצוץ	— 5½ "
מרעה זרוע שלחין	— 4½ "
קש	

ברשימה זו לא נכלל מזון הפיטום שהוגש לעגלים מעדר החלב.

אגב ביצוע ההזנה בדרך זו נתקלנו במספר בעיות והגענו לכמה מסקנות ביניים שהן:

1. עדיין לא הגענו לניצול שלפי השחת וגידולי התחמיץ, הנמנים על סוגי המרעה המשוך בחים ביותר, וזה מסיבות משקיות-ארגוניות, המתבטאות בהשארת חבילות השחת בשדה לת-קופה ממושכת והפיכה מוקדמת של השטחים.
2. קיים אצלנו מחזור פלחה בהרים, אשר לפיו מגדלים בשטחים אלה שעורה וגידולי תחמיץ או גידולי שחת בקיץ; אין היבולים מצדי קים זריעת תבואות קיץ לגרגרים, וכדי לא לה-שאיר את השטח בלתי מעובד ומשובש בעשבי בר, ניסינו לזרוע בו עשב סודאני וסורגום למר-עה. ניסיון זה הצליח עד כה מאד ושטח זה של מרעה זרוע בעל, מהווה גורם חשוב למדי באס-פקה הקיצית וכן להזולתה.

נראה שעשב הסודאני מביא במשקנו יבולים נמוכים מאלה של הסורגום. אך כושר התחדשותו

עדר בקר-בשר הוקם במשקנו לפני שנתיים לערך. הקמתו נתאפשרה במידה רבה הודות לפ-עולות המחלקה לשימור הקרקע בהשבחת המרעה הטבעי ועזרת המחלקה לבקר לשם הקמת חוות טיפוח והדרכה מקצועית.

ראשיתו של העדר היוו העגלים מרפת החלב ונוספו עליהם בסתיו 1956 44 פרות טורקיות. לאחר רכישת בקר יוגוסלבי ומקומי והקמת חוות התצפית, גדל העדר במהירות ובינואר 1958 היה מורכב כדלהלן:

105	פרות מגזעים שונים
50	ולדות יונקים
56	ולדות מעל לגיל שנה
3	פרי הרפורד
45	עגלים מעדר החלב

בס"ה 259 ראשים, המהווים כ-230 גולגלות של בהמה גסה.

להלן ניתן סיכום עבודתנו ונסיוננו במשך השנתיים של קיום העדר.

הזנה

ההזנה בעדר הבשר מבוססת על רעיה כד-להלן:

בחדשי ינואר-מאי, בשטחי המרעה הטבעי בהר.

בחדשי מאי-אוגוסט, שילוב של קמל ומרעה זרוע בעל (עשב סודני, לאוטי).

בחדשי אוגוסט-אוקטובר, שלפי תבואות קיץ.

בחדשי אוקטובר-דצמבר, קמל, במטע החרור בים, "ניקוי" מרעה זרוע בבעל ובשלחין לאחר פרות החלב והצאן.

השטחים העומדים לרשותנו כוללים:

מרעה טבעי (משטחי המשק) — 2300 ד' (נוסף לזה מנוצלים על ידינו כ-1000 ד' שטחי מרעה הנמצאים בקרבת המשק ללא ניצול).

מרעה זרוע, בעל — 250-300 ד'.

שלפי תבואות קיץ — 2000 ד'.

שלפי תבואות חורף — 2000 ד'.

3. תקלה רצינית קרתה בקיץ אשתקד, כשר בתחילת חודש אוגוסט רעה העדר כ־20 יום בקמל בלבד, ללא תוספת מזון, וכתוצאה מכך נגרמה ירידה חמורה במשקל, בעיקר בעגלים בני עדר החלב.

יש לציין שבנקודה זו „הטעה” אותנו השטח, שהיה מכוסה יבליית וסברנו שלתקופה קצרה יוכל העדר להסתפק בכך, אך השקילה הוכיחה את ההיפך הגמור והתברר ללא צל של ספק, שמיד בתום המרעה הזרוע בבעל, יש להוסיף לבקר תוספת חלבונת לאיון המנה.

4. החרובים נתגלו לנו כמזון עשיר ומשובח, הנאכל ע״י הבקר ברצון רב (בתאווה ממש) וה־אבסתו אינה מצריכה עבודה רבה. העדר מוכנס למטע ושני אנשים מצוידים במקלות מורידים בניקוף את פירות החרובים. נתברר לנו שמוטב והניקוף ייעשה לפני הכנסת העדר לשטח המטע, כי בזמן שהעדר נמצא בשטח, אין מספיקים להוריד פרי כדי קצב האכילה של הבהמות, פורצות „מלחמות” וכל דאלים גבר.

מזון זה מצוי בעיקר בחדשים אוקטובר—נובמבר והוא מהווה גורם רציני בהספקת המזון בתקופה קשה זו.

5. ההזנה בבית. לא כדאי להתעכב על כל סוגי המזון הידועים והמוכרים, פרט לגלומות, שיש להחשיבן כמזון בעל ערך גבוה, הנאכל ע״י הבקר בכמויות גדולות. הגענו למסקנה שיש לנצל את כל החומר הזה להזנה החרפית במקום לשרפו בשדה, ולחסוך על ידי כך בקש ובשחת.

נראה לנו שבתקופת ההזנה החרפית יש לנצל את הימים היפים ולהוציא את העדר לחלקות מרעה שהן מחוץ למחזור הרגיל, ולניקוי המרעה הזרוע בשלחין, אחרי שפרות החלב הפסיקו לר־עות בו ולפני שחורשים וזורעים בו לתקופת הא־ביב. נוכחנו, שעלינו להיות זהירים באומדן ערכו המזוני של המרעה הזה ולא לגרוע הרבה מן המנה הרגילה הניתנת לעדר באיבוס; חש־בותו היא בעיקר בהוצאת העדר מן המכלאה וכמקור מזון נוסף למנה הרגילה.

של העשב הסודאני הוא רב יותר הוא מחזיק מעמד כל הקיץ, עד לסתיו.

לעומתם נותן הסורגום יכולים גבוהים מאוד בתחילה, אך התחדשותו לאחר הרעה היא איטית ואינה אחידה בכל החלקות. משום כך החלטנו על זריעת סורגום בגושים הגדולים — (100—200 דונאם) ובחלקות הקטנות, המפורות בשטחי הפלחה ובתוך שטחי המרעה המגודרים — עשב סודאני; כך, שניתן לנו לנצל את הגושים הגדולים בבת אחת תוך שילובם ברעה קמל בחלקה סמוכה ולאחר מכן לעבור מחלקה לחלקה ולנצל „כתמים” של עשב סודאני, אף הם בשילוב עם קמל בחלקות שונות.

נוכחנו, שיש לזרוע את המרעה הקיצי ברווחי זמן לפי תכנית רעה ערוכה מראש, כדי שלא תהיה פריחה בבת אחת בכל השטחים שתחייב ניצול של המספוא בכל השטחים, וכתוצאה מכך לא תהיה התחדשות טובה בחלקות שירעו בהן מאוחר. לכן מתכננים אנו עוד בחורף חלוקת השטח, הגידולים שייזרעו ואת סדר הזמנים כך, שמיד עם ההפסקה הראשונה בגשמים — בחודשי פברואר—מארס — מתחילים בעיבוד השטח וזריעתו לפי הסדר שנקבע.

הסורגום מון ליאוטי מתוק, נאכל ברצון רב יותר ע״י הבקר מאשר הסורגום הליאוטי הרגיל; הרעה בשטח מרעה זרוע בבעל נעשית בשילוב עם קמל, והיא מתחילה מיד עם גמר המרעה הטבעי הירוק. העדר רועה 3—4 שעות ביום במרעה הזרוע ומוחזר לחלקת הקמל ליתר שעות היום.

צורת רעה זו נתנה אשתקד תוצאות טובות למדי; בשקילת העגלים מעדר החלב נמצא שה־רגה עליה ממוצעת של 500 גרם ביום בתקופה של 65 ימים.

יש להוסיף שבחודש אוקטובר, אחרי גמר הרעה בשלף ולאחר תקופת מנוחה של חודשיים, נתנו העשב הסודאני והסורגום יכולים יפים והיוו גורם הזנה חשוב מאוד גם בתקופה זו, שהיא תקופת השפל הקשה ביותר במרעה במשקנו.

טיפול ומימשק העדר

כשניגשנו להקמת עדר בקר הבשר, עמדו לנגד עינינו מטרות אלו:

1. להבטיח תנאים טובים שיאפשרו לעדר מאכסימום רעיה, להשיג אחוז גבוה של המלטות ללא תקלות, למנוע סבל מיותר בחום הקיץ, בגשם, ברכיבות ובבוץ.

2. לחסוך בעבודה.

3. למנוע בכל מחיר מחלות ותקלות ככל שהדבר ניתן להשיג באמצעים שבידינו.

אפשר כיום לומר, שבחלק ניכר הגשמו את המטרות האלה, ואם כי נשאר עדיין ללמוד הרבה, לשכלל ולשפר, הגענו כיום לצורת אחזקה וניהול יעילה וחסכונית, היכולה לשמש בסיס להמשך העבודה בדפוסים שנוצרו ללא שינויים יסודיים.

כדאי להתעכב על כמה נקודות יסוד של מימ"שק וטיפול הנהוגים אצלנו:

1. הרעיה בכל שעות היממה ברוב עונות השנה מאפשרת את הניצול המאכסימאלי והיעיל של המזון הטוב, הזול והשופע, ויש בידינו למנוע את התרפשות העדר בבוץ החצרות וע"כ להעלות בהרבה את אחוז ההמלטות המוצלחות; כן מושג חיסכון רב בעבודה. בקר הנמצא כל שעות היום והלילה במרעה, תוך שמירה ופיקוח יעילים וקבועים, בוחר לו את שעות הרעיה הנוחות לו, ללא הגבלה של שעת היציאה ושעת החזרה. הדאגה לריכוז העדר אינה קיימת והבקר מוצא את השטח הנוח והרצוי לו ללחיכה.

בימי גשם מוצא לו תמיד הבקר מקום יבש ומחסה מרוח וקור. ההמלטות מתקיימות תמיד מאחורי סלע או מחסה אחר, והפרה הממליטה בוחרת לעצמה מקום יבש וטוב להמלטה.

אחרי ההמלטה אין העטין מתלכלך בבוץ ואין כל מקרים של שלשולים אצל הוולדות. עדיין לא נתקלנו במקרה של אי הנקה או אי יניקה.

בתנאים אלה אין כמעט מקרים של ריקבון הטלף (פאנאריציום), והבקר תמיד נקי ומבריק.

מאידך, מתעוררות בעיות ומגבלות שיש

להתגבר עליהן: בתנאים שלנו חייב להיות פיר קוח על ההמלטות ואין לנו אפשרות לשאת בנזקים בשטח זה. ברור שבשיטת רעיה ומימשק כנ"ל הפיקוח הוא פחות יעיל, אך ניתן לביצוע ללא קושי רב. השיטה שלנו היא — ציון מוקדם של הפרות העומדות להמליט והסתכלות מיוחדת בהן מספר פעמים ביום; בצורה כזאת מנענו כבר מספר פעמים נזקים בעת המלטה קשה.

שמירה על הגדרות ומניעת פריצות לחלקות בלתי רצויות, נעשות ע"י סיור מתמיד מסביב לגדרות ותיקון מידי של הפרצות במידה שמתגלות כאלה.

גילוי מחלות בזמן הגשת טיפול מידי במקרה הצורך, מחייבים גם הם עין פקוחה.

המסקנה שלנו היא — להסתכל בעדרים ביסודיות יתרה וטיפול מידי בכל מקרה חשוד.

שמירה על הוולדות הרכים לבד יאבדו. בנידון זה עושה אמנם האם את מרבית המלאכה; בכל זאת יש סכנה שבשעת העברת העדר מחלקה לחלקה, או הבאתו הביתה — יישארו ולדות בני יומם בשטח ויאבדו, לכן מקפידים אנו במיוחד על הוולדות שנולדו בו ביום או ימים מספר לפני כן ואין יוצאים את השטח בטרם ניווכח שלא נעדר אף אחד מהם; וכשקורה בכל זאת שנשאר וולד בשטח לאחר הוצאת העדר — השיטה היחידה והבטוחה למצאו היא — להחזיר לשם את האם.

עבודה

אשתקד הושקעו בס"ה כ-586 ימי עבודה בעדר, כ-6 ימי עבודה ליחידת בקר; כמובן שבמידה ויוגדל העדר, לא תגדל בהרבה מכסת העבודה ואף כמות ימי העבודה ליחידת בהמה גסה תקטן בהרבה. אין לנו ספק שגם בגודל עדר זה, אין כמות זו של עבודה המינימום ההכרחי וישנם עוד דרכים לצמצמו.

מניעת מחלות. אפשר לומר, שבמשך זמן קיומו של העדר לא נתקלנו בבעיות בריאות חמורות; הבעיה העיקרית היא — ביעור הקרציות.

הטיפול במקרי מחלות שאינן מחייבות כליאת הבהמה בדירי המשק וטיפול ע"י רופא, כגון — מחלות עינים, טלפים או הזרקה חד פעמית, נע" שה על ידינו בשדה, בתוך מכלאות הריסוס, המתאימות יפה גם לצורך זה.

בהזדמנות זו רצוי להוסיף, כי הטיפול הר" פואי בעדר בשר שונה לחלוטין מהטיפול בעדר חלב, ועל הרופאים הממשלתיים ורופאי "החק" לאית" להסתגל לשיטות העבודה השונות, וב" עיקר לקבוע מועד חיסונים אחד לכל העדר וכן ריכוז כל החיסונים הבדיקות לזמן אחד במידת האפשר; רצוי עוד שהרופאים ייאותו במידה רבה יותר לבקר בשטח ולא לדרוש בכל מקרה חשוד הבאת הבהמה החולה הביתה, דבר שבמקרים רבים הוא כמעט בלתי אפשרי ועלול לגרום נזקים רבים.

הסירוס נעשה במרוכז, אחרי גמר עונת ההמלטות; באותו זמן נעשה גם סימון כל הוולדות בכוויה.

ההרבעות מתבצעות באורח חפשי בשטח; ב־15 לינואר מוכנסים הפרים לעדר ומוציאים אותם ממנו כ־6 שבועות אחרי ההמלטה האחרת. גה. לאחר מכן מוחזק פר בתוך מכלאת הריסוס במשך חודש אחד בקירוב, ובמקרה של דרישות חוזרות, מוכנסות הפרות הדורשות אליו למשך 36 שעות; סדר זה נקבע כדי לאפשר צירוף מידי של עדר האמהות לעדר העגלות והעגלים עם תחילת הרעיה הקיצית.

בעונת ההרבעות מחולק העדר לשניים: עדר האמהות והפרים לחד, ועדר השוורים והעגלות ילודי השנה הקודמת.

בגמר עונת ההרבעות מאחדים את 2 העדרים והם רועים ביחד כל הקיץ ובתחילת עונת המר" עה הירוק, עד להכנסת הפרים.

נוכחות שוורים בעדר בזמן ההרבעות מפריעה מאוד לעבודת הפרים בגלל ההתקהלויות וה"התקפות" שהם עורכים על כל פרה מתייחמת; אין ספק, שנוכחותם של שוורים בעדר האמהות בתקופת ההרבעה עלולה לגרום לירידת אחוז ההתעברות בצורה די רצינית.

הריסוס נקבע אצלנו כחוק ממש: מרססים כל שבוע ביום קבוע. מבחינה זו הגענו לשיטות עבודה חסכוניות, כך שהריסוס שבתחילה היה כסיוט לעובדים, הינו כעת קל ופשוט ולא גורם לטרדה מיותרת. ריכוז העדרים במכלאה בבית, זהו הגורם העיקרי לביטול זמן מיותר ולעבודה נוספת, ואגב מביא לאבדן וולדות צעירים בדרך. לשם מניעת תופעות אלה, הקימונו מכלאות ריסוס בחלקות המרעה; המכלאה היא זולה ופשוטה. ביום הריסוס מרוכז העדר במכלאה, ולאחר הריסוס הוא מוחזר מיד לאותה חלקה ממנה בא. ריסוס של 150 ראש, וכן ריכוז העדר במכלאה נמשך לא יותר משעתיים ועוסקים בזה שלושה עובדים שאחד מהם גם מטפל בטרקטור ובמרסס.

מכלאת הריסוס בנויה כך: שטח של 1—1½ דונאם מגודר בחוטי תיל (4—5 חוטים) עם שער כניסה רחב; באחת הפינות (הפינה הנוחה ביותר לגישה בטרקטור) מוקמת "פינת ריסוס" בגודל 4×4 מ' עם כניסה אליה מהמכלאה ויציאה לשטח המרעה.

תהליך העבודה הוא פשוט למדי: שני אנשים מכניסים קבוצת בהמות לתוך פינת הריסוס ואיש אחד שבפנים מרסס ומוציא את המרוססות מה"פינה" לשטח. נוכחנו שהפרות מתרגלות מהר למכלאות ריסוס אלה ועומדות בשקט.

לפי שיטת ריסוס זו במועדים קבועים הצלחנו עד כה למנוע תחלואת הקדחת לחלוטין, אם כי אזורנו ידוע כאזור קדחת והבקר מגוע הרפורד והולנדי מעורב פגיע למדי למחלה זו. התגברות על יתר המחלות הנפוצות נעשית בעיקר ע"י פיקוח מתמיד הסתכלות אינדיבידואלית בכל בהמה ובהמה מדי יום ביומו.

היו מספר הפלות בלתי מדבקות שסיבתן עדיין לא התבררה, אך למרות זאת בודדנו מיד את הפרות שהפילו עד לאיבחון מדויק של המק"רה כדי לדעת אם הסיבה היא הפלה מדבקת או מחלה אחרת.

בעזרת השירות הווטרינארי הננו מקפידים על ביצוע כל החיסונים המקובלים, ובזמן המתאים.

גמילה. עד כה ביצענו את הגמילה בקבוצות, בהתאם לגיל (6—8 חדשים). מפרידים את קבוצת העגלים הגמולים מהעדר, מחזיקים אותם בדירי המשק כ־6 שבועות ומחזירים אותם לעדר לאחר מכן; התברר לנו, שבמידה ותקופת המרעה הירוק נמשכת חדשים נוספים (כפי שהדבר קיים אצלנו) מסוגלת האם להמשיך ולהניק מבלי שהדבר יפגע קשות במצבה הגופני; דבר זה מאפשר לנו גמילת כל השגר בבת אחת וחסכון ניכר בעבודה.

מאידך מתברר, שוולדות הגמלים מוקדם (בחודשים יוני — יולי), היינו — בסוף עונת המרעה הירוק ומוחזרים אחרי 6 שבועות לעדר הרועה על מרעה קמל או שלף, נפגעים קשה ובגלל מעבר זה התפתחותם נעצרת במידה מסוימת. המסקנה שלנו היא — גמילה בסוף עונת המרעה הזרוע בבעל זוריעת שטח מיוחד של עשב סודאני בהשקאה לוולדות הגמולים בלבד; העגלים הגמולים יוחזקו בנפרד משך כל הקיץ עד תחילת עונת המרעה הירוק (בדצמבר—ינואר) כלומר, 4—5 חדשים. עלי להעיר שדבר זה טרם בוצע ואין ספק שיחולו שינויים בתכנית זו, בעיקר בקשר לאפשרות של צרוף השגר לעדר בעונת הסתיו.

הזנה חורפית בדיר. תקופה זו היא הקשה ביותר לעדר ולעובדים.

עדר, המורגל כל ימיו במציאת מזונותיו באופן חופשי בשטח גדול וללא הגבלה בכמויות — קשה מאד להרגילו באופן פתאומי לצורת הזנה כה שונה; מה עוד שתקופה זו היא גם קשה ביותר מבחינת מזג האוויר (רטיבות ובז, בהם נתון הבקר).

מסיבות אלה התעוררו בעיות רבות ולמדנו מספר לקחים חשובים:

א. לפרות הממליטות יש להכין חצר וסככה יבשים, מרופדים ומשופעים היטב, ומופרדים לגמרי מן העדר הכללי. דבר זה נעשה כדי למנוע הפסדים בוולדות ע"י התרפשות, שלשולים ודריסה. פרות העומדות להמליט, מוכנסות זמן מה לפני ההמלטה לחצר זו וממליטות בה. בתוך

החצר יש לעדר סידורי האבסה מיוחדים לוולדות, המסוגלים לאכול מן השבוע הראשון לחייהם.

במידה ואין אפשרות לסדר חצר נפרדת וסככה, מצאנו לטוב להוציא פרות העומדות להמליט, מחוץ למכלאה (אפילו ללא גג), שתמצאנה בעצמן מקום נוח להמלטה בסביבת המכלאה, ובלבד שלא תמלטנה בתוך החצר המבוצצת, כי סכנת דריסה או טביעה בבזבז מאיימת על הוולד.

ב. בעיית הקיפוח בהזנה היא חמורה מאד בתקופה זו. אפשר לראות תמיד פרות חלשות שאינן מעזות לגשת לאיבוס מפחד האלימות ומחכות עד שרוב הפרות רובצות וממלא יוצא שמצבן הגופני ירוד למדי.

למניעת תופעה זו דאגנו קודם כל להתקנת מר"חב מאקסימאלי באיבוסים שיספיק לכל העדר ללא כל צפיפות (לא פחות ממטר לפרה); שנית הננו נוקטים הפרדה מאקסימאלית של העדר לקבוצות ע"י גדרות מיוחדות, ובאופן מיוחד מקפידים על הפרדת הבהמות הפחדניות והאבסתן לחוד.

ג. הבז והרטיבות בחורף גורמים לבקר סבל רב ולמרות השיפועים בשטח, ניקות החצרות והריפוד — מתהווה בימי גשם בחצרות בזז עמוק וסמיך. מסיבה זו גידרנו בסביבת המכלאה, תוך ניצול גדרותיה החיצוניות, חצרות „רורביות“ (הגידור הוא לאורך המכלאה, תוך שימוש בשני ממדי אורך אחד של המכלאה והשני של גדר הדרך המובילה למרעה); בימים יפים מוצא העדר לחצרות אלה) הודות לכך — החצרות שליד הסככה וכן הסככה עצמה מתלבשות.

ד. נוכחנו, שיש להפריד את העגלים והעגלות ילודי השנה הקודמת הפרדה מוחלטת מהעדר ולהאביסם לחוד. במידה ודבר זה לא נעשה, נגרם להם הפסד רציני במשקל, הן בגלל חולשתם ואי יכולתם להגיע למזון והן בגלל חוסר האפשרות להוסיף להם מזון מיוחד הדרוש להם להבטחת גדילתם והתפתחותם.

ה. לשם החיסכון בעבודה ויעולה מצטרפים עובדי הענף בתקופה זו לעובדי עדר החלב וההאבסה בשני העדרים נעשית במשותף מאותו בור תחמיץ, מאותם המתבנים ובאותו הטרק-

טור; דבר זה מביא עמו חיסכון רב בעבודה של האדם והטרקטור.

סוג הבקר

בנקודה זו אין עדיין כל אפשרות של קביעה מדויקת כלשהי, כיוון שדרושה לשם כך עבודה מדעית מדויקת וזמן רב; אמצעים אלה טרם הועמדו לרשותנו ואין המשק יכול לבצע את הדבר בכוחות עצמו.

ברור לנו, שסוג הבקר הרצוי לנו הוא זה שיצטיין בכושר ייצור הבשר, תוך עמידות והסתגלות טובה לתנאים המיוחדים שלנו.

כידוע מוצעים למכירה גזעי בקר לעדרי הבשר מן "המוכן" ואין לנו אפשרות או צורך בבחירה, לכן עלינו לעשות את כל מה שאפשר בתנאים הקיימים, ללא חלומות על הישגים יוצאי אים מן הכלל, המופגנים לא פעם בתמונות ובספרות.

מצוי אצלנו בקר מהגזעים: הרפורד, טורקי, מקומי, יוגוסלאבי והולנדי מעורב; כל האמהות מורבצות בפרי הרפורד.

הבעיה העיקרית היא כמובן בבקר הרפורדי; כשהחלטנו על הכנסת גזע זה, ידענו בבירור את כל הסכנות הכרוכות בגידול בקר זה באזורנו הנגוע בקדחת קרציות, את חולשת ההרפורד בתאי אקלים חם ורגישותו למחלות עיניים. בכל זאת, בהתחשב בתכונות הבשר המעולות, ובעיקר בעובדה שזהו אחד הגזעים המוריש בצורה הטובה ביותר את תכונותיו (נצילות גבוהה של מזון גם, קרימת בשר, איכות בשר, משקל כללי גבוה, תפוקת בשר טובה), החלטנו להיזקק לגזע זה ולהשתדל עד כמה שאפשר למנוע את התקלות הצפויות.

התרשמותנו היא (ואני מדגיש התרשמות בלבד) שאם שמים עין פקוחה על העדר, מקפידים על הריסוס, מבטיחים הגנה מפני השמש (צל) ומספקים מי שתיה בצורה נאותה בקיץ — אפשר לסגל את גזע ההרפורד לתנאינו ולנצל יפה את תכונותיו הטובות.

כאמור, עדיין לא נתקלנו במקרי קדחת מכל סוג שהוא בעדר.

קרו בתחילת הקיץ מקרים רבים של מחלות עיניים, אך לרוב הן לא גרמו פגיעה רצינית בבקר מגזע זה. ע"י טיפול לא רב (שנעשה בשטח המרעה) נמנע סבל מן הבקר.

פינת צל ואספקת מים בכמות מספקת הקלו על הנשימה הקשה (האופיינית מאוד להרפורד בחום).

מאידך הננו מתרשמים שהרפורד והכלאותיו עמידים מאוד לגבי שינויים קיצוניים בהזנה ויוצא שזהו בהמה המסוגלת למצוא את מחיתה גם בשטחים הדלים ביותר ואף שומרת היטב על מצב גופני טוב.

ההכלאות בבקר מקומי נתנו עד כה תוצאות משביעות רצון בהחלט ומראות שיש יסוד איתן לאמונה שזהו הכיוון הנכון.

משקלי הגמילה שהושגו אשתקד ישלימו את התמונה:

הרפורד (מתוקן ל-210 יום) — 197 ק"ג.

הרפורד מקומי (מתוקן ל-210 יום) — 180 ק"ג.

אין ספק שבני הכלאיים הרפורד בקר מקומי הם מוצלחים ביותר, הם מוסיפים יפה על משקלם ותכונות הבשר שלהם רצויות.

הבקר הטורקי מוכר לכל ואין צורך שאעמוד במיוחד על תכונותיו, בעיקר משום שהוא אצלנו בבחינת "בן חלוף" ומגמתנו להרחיקו מהר ככל האפשר מן העדר. ולדותיו טהורי הגזע הגמולים הגיעו ל-120 ק"ג בממוצע ובני הכלאיים בהרפורד מעוררים את הרושם שתושגנה תוצאות נאות.

כדאי להוסיף מיד כמה מלים בקשר עם העגלים מעדר החלב; אין לנו ספק שבתקופת שפע המרעה ומוג אויר נוח מסוגל בקר זה לעמוד היטב בתנאי המרעה ולהוסיף על משקלו ללא תוספת מזון.

בתקופות קשות יותר של חום ושפל המרעה יש לדעתנו אפשרות להחזיק את השור המעורב במרעה, אך הוא זקוק לתשומת לב וטיפול מירידיים; יש למנוע לגביהם שינויים דראסטיים בהזנה, להגיש להם תוספת מזון משלימה, להקפיד

ולא נהיה קשורים ביבוא, הגורם תמיד לבעיות (בריאות, זמן המלטה וכו') ומשבש את סדרי העבודה בעדר.

בינתיים הגשמנו רק את השלב הראשון בריכישת 100 אמהות, ויש לשער שבזמן הקרוב בירור (כבר בשנה הבאה), עם הכנסתן של המבכירות הראשונות למחזור ההמלטות, נתחיל בבירור והשבחת העדר.

סיכום

יש לחזור ולהדגיש שכל הכתוב כאן אינו אלא התרשמות; והדבר מתפרסם מתוך כוונה להעלות את נסיונו בהקמת עדר בקר בשר וסיגולו לתנאים.

אין ספק שעזרה רבה — הן חומרית והן הדרכתית, הוגשה לנו ע"י המחלקה לבקר, ובעיקר ע"י המדור לבקר לבשר ומדריכיו, עזרה שללא ספק תרמה בצורה מכרעת להצלחת הענף ע"י הקמת תחנת התצפית ועבודת הדרכה ופיקוח מתמידים.

נקוה שהדברים שהעלינו יהיו לעזר למשקים המתחילים בהקמת הענף, שהנסיון בו כה מועט, והוא עדיין עושה את צעדיו הראשונים.

אמנון לוי

משמר-העמק, 1958

על טיפול בעיניים ולהגן עליהם מפני החום ע"י צל ומים. נראה לנו, שאם סידורים אלה אינם ניתנים לביצוע מלא, לא כדאי להחזיק בקר זה במרעה בקיץ, כי הדבר יביא להפסדים ניכרים במשקלו של השור.

תכנון העבודה בשטח השבחת העדר

בשטח זה אפשר לציין תכניות בלבד, באשר הגשמתן הוא ענין לטווח ארוך; כרגע אנחנו נמצאים רק בתחילת הדרך.

תוך שיקול האפשרויות הפתוחות לפנינו ולימוד מנסיונם של אחרים הסקנו שיש להגיע במהירות המאכסימאלית לעדר אחיד מבחינת סוג וגזע הבקר. לרשותנו עומדים שטחי מרעה מצומצמים יחסית ועדיין לא ניתן לדעת בדיוק מהו כושר נשיאתו ומה יהיה גודל העדר.

לשם כך החלטנו לרכוש בשלב הראשון מספר גדול יחסית של אמהות (כנ"ל) ויחד עם לימוד כושר הנשיאה של השטח לקבוע את גודל העדר. בדרך זו, באם ניווכח שיש להקטין את העדר או להשאירו בגודלו הנוכחי, נוכל להוציא מיד את פרות היבוא ולהחליפן בפרות בנות הכלאיים מהגידול שלנו.

במידה ונחליט להגדילו (וברור לנו מראש שגודלו לא יעלה בהרבה על 150—180 אמהות) נוכל כבר מעתה להתבסס על הגידול הטבעי,

צריכת בשר בקר בארה"ב עולה וחולכת

בשנים האחרונות גברה הדרישה לבשר בקר בשווקים בארה"ב, ולפי הנתונים הסטטיסטיים משנת 1956 יוצא שמנת הבשר השנתית לנפש בארה"ב הגיעה לשיא של 37.8 ק"ג. העדפת בשר הבקר על פני בשר חזיר באה משום שקהל הצרכנים בוחל בתקופה האחרונה בבשר שמן; ומכיוון שהולך ורב בשר בקר צעיר שאינו כה שמן כבשר בקר מבוגר לאחר פיתום, לכן מתרבים דורשיו.

למניעת הרעלה במרעה עשב סודני

1. יש להקפיד על זרעים נקיים עם זריעת עשב סודני לרעה; כשהזרעים מעורבים בדורת ארס-צובא תכיל צמחיית המרעה הרבה יותר חומצה ציאנית.
 2. יוצאים לרעות במרעה עשב סודני כשהקמה הגיעה לגובה של 45—60 ס"מ.
 3. עשב סודני שנפגע על ידי חורב ממושך מחייב זהירות רבה; מוטב לוותר על השימוש בו בתור ירק, כיוון שריכוזי החומצה הציאנית גבוהים בו מאוד.
 4. אין להוציא בשום פנים בקר רעב מאוד למרעה של עשב סודני.
- אם מקפירים על כללים אלה ברעה בעשב סודני יכול הוא לשמש עזר רב במניעת התנפחות באותם המשקים שנוהגים לרעות גם באספסת; רועים במרעה העשב הסודני בשעות הלילה ובמשך היום רועים בשטחי האספסת.